

“Очаквам нетните активи на пенсионните фондове да надхвърлят 5 млрд. лв. през 2012 г. “

“Необходимо е възможно най-скоро да се въведат инвестиционни портфейли с различен рисков профил”

Ангел Джалъзов, заместник-председател на КФН, ръководещ Управление „Осигурителен надзор“

- Господин Джалъзов, как се развива пазарът на допълнителното пенсионно осигуряване у нас и какви тенденции биха могли да се открият към настоящия момент?

- По последните данни, публикувани от Комисията за финансов надзор (КФН), осигурените лица в сектора на допълнителното пенсионно осигуряване към 30.06.2011 г. са 3 889 336, като броят им нараства спрямо 30.06.2010 г. с 1,25 на сто. Осигурените лица в универсални пенсионни фондове (УПФ) нарастват с 90 588 или с 3,02 на сто. При доброволните пенсионни фондове (ДПФ) и доброволните пенсионни фондове по професионални схеми (ДПФПС) промените в броя на лицата за този едногодишен период не са съществени. Осигурените лица в професионалните пенсионни фондове (ППФ) обаче намаляват спрямо 30.06.2011 г. с 15,75 на сто. Това се дължи главно на осъщественото през март 2011 г. прехвърляне от ППФ във фонд „Пенсии“ на Държавното обществено осигуряване на индивидуалните партии на 45 699 лица (жени, родени от 1.01.1955 г. до 31.12.1959 г. вкл., и мъже, родени от 1.01.1952 г. до 31.12.1959 г. вкл.) съгласно § 4а от преходните и заключителните разпоредби на Кодекса за социално осигуряване (КСО). Прехвърлянето се наложи поради обстоятелството, че пенсиите за ранно пенсиониране на тези лица ще се изплащат от Държавното обществено осигуряване.

Към 30.06.2011 г. нетните активи, управлявани от всички фондове за допълнително пенсионно осигуряване, са в размер на 4 280 013 хил. лв. и в сравнение с края на първото полугодие на 2010 г. регистрират ръст от 24,16 на сто. Висок темп на нарастване през периода показват нетните активи на УПФ - увеличение с 32,85 на сто. Нетните активи на ДПФ се увеличават с 9,39 на сто. Единствено при ППФ се забелязва намаление на нетните активи - с 5,15 на сто, което е в резултат на прехвърлените през м. март тази година 107 666 хил. лв. от активите на ППФ във фонд „Пенсии“ на Държавното обществено осигуряване за лицата по §4.

Към 30.06.2011 г. пенсионните фондове са инвестирали средства в размер на 3 859 898 хил. лв., като в сравнение с полугодieto на миналата година нарастват в абсолютен размер с 567 319 хил. лв. Най-голяма част от инвестициите на пенсионните фондове са в акции, права и дялове - 27,68 на сто. Инвестициите в ценни книжа, издадени или гарантирани от държави или техните централни банки са на втора позиция с относителен дял от 24,17 на сто, следвани от корпоративните облигации (22,99 на сто), банковите депозити (17,04 на сто), инвестиционните имоти (3,65 на сто), общинските облигации (3,13 на сто) и ипотечните облигации (1,34 на сто). При сравнение на агрегирания инвестиционен портфейл на пенсионните фондове към 30.06.2011 г. с този към 30.06.2010 г. най-голям ръст се забелязва в относителния дял на инвестициите в акции, права и дялове - 1,74 процентни пункта, а намаление се отчита при инвестициите в банкови депозити и ипотечни облигации, съответно с 3,68 пункта и 0,22 пункта. Трябва да отбележим обаче, че инвестираните средства на пенсионните фондове представляват 89,70 на сто от балансвите им активи и това съотношение в сравнение с 30.06.2010 г. (95,24) намалява с 5,54 пункта. С цел да се увеличат възможностите за инвестиции и диверсификация на портфейлите на пенсионните фондове в проектите за изменение на КСО и Наредба № 29 на КФН се предлагат изменения на инвестиционните регулации.

Последната информация, оповестена от КФН, за доходността на пенсионните фондове е за двугодишния период 30.06.2009 г. - 30.06.2011 г. и показва, че постигнатата средна доходност на годишна база за различните видове фондове е в интервала 6-7 на сто. Голяма част от активите на пенсионните фондове са инвестирани във финансови инструменти, търгувани на регулирани пазари, поради което регистрираният на фондовите борси спад от началото на август се отрази негативно на стойността на един дял на пенсионните фондове. Не бива да се забравя обаче, че пенсионните фондове са инвеститори с дългосрочен хоризонт.

За първото полугодие на 2011 г. печалбата на пенсионните дружества възлиза на 17 356 хил. лв., което представлява увеличение с 65,62 на сто спрямо същия период на предходната година. Общите приходи на дружествата са 50 049 хил. лв. и в сравнение с първото полугодие на 2010 г. нарастват с 31,40 на сто. Основната част от общите приходи на дружествата (77,40 на сто) са приходи от такси и удръжки. Общите разходи на дружествата за първото полугодие на тази година са 32 600 хил. лв., като ръстът им спрямо миналата година е по-нисък от този на приходите - 18,49 на сто.

- Решението на кои проблеми в дейността по допълнителното пенсионно осигуряване считате, че не търпят отлагане?

- В края на миналата година в комисията бяха изготвени насоки за развитие на регулациите и надзора над допълнителното пенсионно осигуряване. В тях бяха очертани проблемите, които са констатирани от 2000 г. до сега, в областта на допълнителното пенсионно осигуряване, за отстраняването на които предстои да се работи през следващата година. Като едни от най-важните бих посочил необходимостта от усъвършенстване на механизма за гарантиране на минималната доходност при задължителните пенсионни фондове и създаване на система от гаранции за средствата на осигурените лица във фазата на натрупване, детайлно уреждане на фазата „изплащане“ на пенсии в допълнителното пенсионно осигуряване, въвеждане на възможност за инвестиционен избор за осигурените лица, създаването на действащи обществени органи за защита на интересите на осигуряващите се и пенсионерите, повишаване на финансовата култура на населението и др. Предвиждаме през следващата година да се направи всичко възможно за законодателното решаване на тези важни проблеми.

- Кои са най-важните промени, които предлагате в проекта за изменение и допълнение на Кодекса за социално осигуряване и мотивите за тях?

- Промените в кодекса доразвиват регламентацията на допълнителното пенсионно осигуряване, като цели усъвършенстване на уредбата на инвестициите на пенсионните фондове и свързаните с тях дейности, подобряване на организацията на работа на пенсионните дружества и оптимизиране на структурата и размерите на таксите и удръжките, които те събират. Освен това се постига по-добрата съгласуваност на КСО с други нормативни актове, уреждащи финансовия сектор и надзора върху него, и се установява сходна законова уредба на някои от обществените отношения в тази област.

Основна част от промените засягат инвестиционните регулации и свързаните с тях дейности на пенсионните дружества. Предвижда се пенсионното дружество да разполага с инвестиционно звено и звено за управление на рисковете, като са определени изисквания към техните функции и към ръководителите им. С оглед осъществяване на контрол върху дейността на тези звена, както и на дейността на дружествата като цяло, се засилват изискванията към специализираната служба, осъществяваща вътрешен контрол (с ново наименование „служба за вътрешен одит“). По отношение на инвестиционните регулации се предвижда инвестиционната стратегия на фонда, която съдържа дългосрочните инвестиционни цели по отношение на доходността и риска, да се приема от общото събрание на акционерите и да бъде включена в правилника за организацията и дейността на фонда. Инвестиционната стратегия ще бъде конкретизирана в инвестиционна политика на фонда като отделен документ, чието съдържание ще отговаря на определени изисквания.

По отношение на таксите и удръжките, събирани от пенсионните дружества, също се предлага съществена промяна. Разчетите показват, че структурата и размерите на установените с КСО такси и удръжки, събирани от дружествата, влияе съществено върху натрупванията в индивидуалните партии на лицата, осигурени в задължителните пенсионни фондове, което ще се отрази върху размера на техните бъдещи пенсии. В продължение на десетгодишната си дейност пенсионните компании събират максимално позволения от закона размер на таксите и удръжките за задължителните фондове - 5% от всяка осигурителна вноска и 1% върху нетните активи на фонда на годишна база. Направените анализи показват, че тези такси ще доведат до чувствително редуциране на размера на натрупванията в края на периода на осигуряването, респективно ще се отразят върху размера на получаваната пенсия. Предвид това се налага постепенно намаляване на инвестиционната такса с 0,1 на сто годишно от 2012 г., до достигането на 0,5 на сто през 2016 г. Поради увеличаването на осигурителната вноска за универсалните фондове от 2017 г. (от 5% на 7%), се предлага също така стъпаловидно годишно намаляване на удръжката, която през 2019 г. трябва да достигне 2,5 на сто.

- **Интересен акцент в тези промени е и усъвършенстването на инвестиционните регулации, означава ли това, че се върви към либерализиране на инвестиционния режим?**

-В законопроекта се предвижда **либерализация** на инвестиционния режим чрез въвеждането на нови допустими за пенсионните фондове финансови инструменти, като:

- дългови ценни книжа, издадени или гарантирани от международни финансови институции;
- акции, предлагани при условията на първично публично предлагане;
- варианти по акции, търгувани на регулирани пазари;
- дялове на алтернативни инвестиционни фондове, управлявани от лица, отговарящи на определени изисквания на Директива 2011/61/ЕС.

Едновременно с това с цел намаляване на инвестиционните рискове на пенсионните фондове се въвеждат някои **ограничения** - например за инвестиране във финансови инструменти на емитенти от една група, за дълговите ценни книжа, издадени или гарантирани от държави или техните централни банки без инвестиционен кредитен рейтинг, отпадане на възможността за инвестиране в инвестиционни имоти в чужбина. Разширява се възможността за

инвестиране в акции, права, варанти и дялове, като същевременно се въвежда общо ограничение за дяловите ценни книжа до 40 на сто от активите на фонда.

- Смятате ли, че в сегашната ситуация би могло да се даде старт на въвеждането на мултифондовете?

- В настоящия момент в допълнителното пенсионно осигуряване все по-остро се усеща необходимостта както от възможност за избор на инвестиционната стратегия от страна на осигуреното лице, така и от различен „инвестиционен подход” към средствата на лицата в предпенсионна възраст. Очевидно е, че последните трябва да бъдат управлявани по-консервативно, за да бъдат защитени от последиците на финансовата криза. Общото управление на средствата на по-младите и по-възрастни участници в пенсионните фондове (в т.ч. и инвестирането им в рискови инструменти с променлив доход), както и липсата на гаранции за внесените средства, може да постави хората в предпенсионна възраст в изключително неблагоприятно финансово положение. В крайна сметка те могат да се окажат в ситуация, при която ще получат ниска пенсия от втори стълб, която няма да може да компенсира намалената им пенсия от първи стълб. Такова развитие би компрометирало изцяло замисъла и целите на пенсионната реформа. Поради това е необходимо възможно най-скоро да се въведат инвестиционни портфейли с различен рисков профил и обвързани с жизнения цикъл на осигурените лица. Това ще бъде една от съществените промени, които предвиждаме да бъдат разработени и приети през следващата година.

- Какви са вашите разчети, как ще повлияе увеличаването на осигурителната вноска за универсалните пенсионни фондове от 2017 г. върху размера на допълнителната пенсия?

- При всички положения увеличаването на осигурителната вноска за УПФ ще доведе до нарастване на размера на допълнителната пенсия, което, съчетано с предлаганото намаление на таксите, ще допринесе за постигане на поставените пред допълнителното задължително пенсионно осигуряване цели. Както е известно, при пенсионното осигуряване, основано на капиталов принцип, размерът на пенсията се обуславя от натрупаната сума по индивидуалната партида в края на осигурителния период. Увеличение на осигурителната вноска с 40 на сто (от 5% на 7%) при равни други условия води до увеличение на натрупаната сума с 40 на сто. Но всъщност развитието на личната трудова кариера на всяко едно осигурено лице е строго индивидуално. Фактори, като продължителност на осигурителния период, прекъсвания поради болест и безработица, размер на осигурителния доход и др., имат определящо значение за натрупванията в индивидуалната партида. Съществено влияние също така оказват постигнатата доходност и размерът на таксите в пенсионния фонд, в който се осигурява лицето. Много важни са и условията, при които в края на осигурителния период натрупаната сума по индивидуалната партида се конвертира в пенсия. Тъй като пенсиите от УПФ са пожизнени, основен параметър при изчисляването на размера им е средната продължителност на живота в момента на пенсиониране, а тя от своя страна зависи от възрастта за пенсиониране и пола на лицето. При този голям брой параметри е ясно, че ефектът от увеличението на осигурителната вноска ще бъде различен за различни групи осигурени лица и при различни хипотези.

Първите пенсионери от УПФ ще са жени, родени през 1960 г., които ще се пенсионира на 60 г. през 2020 г. От 2021 г. възрастта за пенсиониране се увеличава с 6 месеца всяка година до достигане на 63 г. за жените и 65 г. за мъжете, поради което мъжете от тази възрастова група ще се пенсионира на 65 г. през 2025 г. За тези лица увеличената вноска за УПФ ще се прилага ограничен брой години - само 3 г. за жените и 8 г. за мъжете, и с оглед на това не може да се очаква значително увеличение на размера на пенсията. Тези лица са в неблагоприятно положение и поради краткия им период на осигуряване в УПФ - 18 г. за жените и 23 г. за мъжете,

както и поради ниския размер на осигурителните вноски - 2%, 3 % и 4%, заплащани в първите години на осигуряване в УПФ. За всяка следваща възрастова група обаче ефектът от увеличаване на осигурителната вноска ще нараства.

Например за лицата, които сега започват да се осигуряват, увеличеният размер на осигурителната вноска на 7% ще се акумулира в индивидуалната партида за период от около 35 г. Стъпаловидното намаление на таксите в задължителните пенсионни фондове ще изиграе своята положителна роля още от началото на осигуряването им в УПФ. За тези лица натрупаната сума в края на осигурителен период от 40 г. (а съответно и допълнителната пенсия) може да нарасне с до 50 на сто в сравнение с натрупванията при осигурителна вноска от 5% и сегашното равнище на таксите.

- Каква е вашата прогноза за развитието на сектора?

- Като цяло допълнителното пенсионно осигуряване се развива успешно от 2000 г. насам. Нетните активи на допълнителните пенсионни фондове непрекъснато нарастват, като през следващата година се очаква те да надхвърлят 5 млрд. лв., а след няколко години да се удвоят. Това е един огромен ресурс, който може да бъде използван за инвестиране в нашата икономика. При правилно решаване на задачите, които сме си поставили, се надявам допълнителните пенсионни фондове да продължат да бъдат едни от най-големите институционални инвеститори в страната.